

Elekt[®]onski bilten
EKOLOG

Godina I Broj 11 ► Decembar 2008

ISSN 1800-7031

Foto: Nebojša Paraušić

RIJEČ UREDNIKA

Poštovani prijatelji,

opet postajem ubijeden da nijesu ugašene sve nade za spas naše Planete. Ne zato što se nešto od prethodnog broja „Ekologa“ promijenilo, bar ne u mjeri koja bi mogla da bude značajna, ni u Nikšiću, ni u prvoj ekološkoj državi, ni na globalnom nivou. Motiv je potpuno druge prirode. Kako saznajem Terminator (glavom i bradom!) je odlučio da preuzme ulogu inicijatora borbe protiv globalnih klimatskih promjena. Naime, guverner Kalifornije, svjetski poznati glumac Arnold Švarceneger, organizovao je samit na Beverli Hilsu na kome su se vodili razgovori o zajedničkoj strategiji za borbu protiv globalnih klimatskih promjena. Razlog za moj optimizam nije što

cijenim da je ovaj samit po zaključcima koje su donijeli njegovi učesnici bolji ili drugačiji od prethodnih, sličnih, okupljanja svjetskih moćnika, već zato što je čovjek koji je, doduše na filmu, promovisao razne vrste super oružja koje su predstavljale opasnost za zdravlje ljudi i životnu sredinu, uz pomoć svojih savjetnika, „prelomio“ u glavi i shvatio kolika opasnost prijeti od nekontrolisanog ugrožavanja prirodne ravnoteže i koliko je važno uticati na ekološku svijest ljudi koji donose odluke na različitim nivoima. Da objasnim, iako je niska ekološka svijest građana veliki problem na globalnom nivou, ono na što prvo treba uticati jeste još niža ekološka s(a)vijest državnih funkcionera i industrijalaca koji imaju stvarnu moć da nešto promjene. Mislim i da je Terminatorov tim upravo vidio veliku priliku da ukoliko kalifornijski guverner svojom harizmom, ugledom i moći (bogatstvom) uspije da, makar, zainteresuje kolege iz drugih zemalja za ozbiljniji pristup ovoj problematici, postoji realna šansa da se njegova popularnost, pogotovo među biračima, poveća, a možda, ali možda, i da se neki milijarder smiluje nad svojom radnom snagom, recimo u Kini, i investira u poboljšanje radnih uslova (npr. izgradnja pristojnog toaleta) ili zaštitnu opremu (npr. maske za zaštitu disajnih organa) i tako pozitivno utiče na globalne klimatske promjene!?

Pošto nas u Crnoj Gori identifikovanje pukotine u Jadranskom moru upućuje da sa većim interesovanjima pratimo iskustva Kalifornije, možda ne bi bilo loše da neko (?) preuzme Terminatorovu ulogu i rukovodstvu Željezare AD Nikšić kaže da je gotovo sa okrutnim uništavanjem prirode, ugrožavanjem zdravlja ljudi i rada prevaziđenih i štetnih tehnologija, te da će se ubuduće morati, recimo, prestati sa topljenjem onih sirovina koje niko neće. Krajnje je vrijeme da se u problem uključe oni koji su potpisali kupoprodajni ugovor i koji treba da obavjeste javnost, kad već tada nije vođeno računa o zdravlju građana i životnoj sredini, da li ima zakonske mogućnosti da se izvrši njegova revizija ili da li se razmišlja o nekim drugim mehanizmima kojima je moguće izaći iz sadašnje ekološke krize.

Na tribini „Željezaro je li bilo dosta?“ su se čule razne optužbe da je u prošlosti u pogonima uništavano svašta, nije nemoguće da je u pećima završilo i Terminatorovo super oružje, a ako je i pola od toga tačno, proći još mnogo vremena da se saniraju posledice i životna sredina vrati u prihvatljivo stanje.

Pošto sam na početku rekao da ima nade za preokret, možda ne potpuni, ali ipak je na pomolu iznenađenje, i pošto je red da unesemo malo optimizma pred praznike, priznaću da me je najava Pamele Anderson da je zainteresovana da na crnogorskom primorju napravi eko-hotel, inspirisala da ovaj tekst posvetim holivudskim zvijezdama, ali i na ideju da za ekološki rečnik predložim termin (ili pravac) crni eko - humor. Da ne bih inicirao reakcije pravnih zastupnika slavne Si Džej, ograđujem se od toga da je njena namjera, ili preciznije poslovna ambicija, smiješna. Ono što je, makar meni, bilo zaista smiješno jeste vizija alternativnog rešenja za formiranje adekvatne stručne službe za reagovanje u slučaju trovanja ljudi od posledica zagađenog vazduha, koja mi se „javila“ nakon saznanja o Pamelinim planovima, a koju ću pokušati da podijelim sa vama.

Pošto nije nemoguće da će nakon ukidanja radnih mjesta stomatolozima, doći vrijeme kada će i ljekare i ostale medicinske radnike zadesiti slična reforma, ulaganje u nove privatne specijalističke ustanove logično se nameće, po meni, kao predlog za isplative investicije.

Predlažem gospođici gospođi Anderson (čitam da su kolegice iz jedne NVO zaključile da ukoliko pitaš osobu ženskog pola da li je gospođica ili gospođa, u stvari je stavljáš na tržište!?) da u Crnoj Gori umjesti izgradnje još jednog hotela, pa makar bio i eko, oformi spasilačku službu koja bi imala za zadatak da reaguje kada ljudima, bukvalno, ponestane vazduha. Shodno ranijem iskustvu u spasilačkom radu na plaži (i velikom kapacitetu pluća!), smatram da bi ona itekako bila dobar načelnik, a ukoliko se nastavi ovakav rad najvećih industrijskih zagađivača u Crnoj Gori, za posao neće morati da brine. Da ne bih rizikovao da me naše cijenjene čitateljke shvate pogrešno zbog interpretiranja stava kolegica iz nevladinog sektora, koje su uzgred rečeno, crnogorskoj javnosti prezentirale i termin ekofeminizam, predlažem da zbog rodne ravnopravnosti, koju su neki donatori počeli da traže i za ekološke projekte, načelnica Anderson pojača svoju kliniku sa recimo Aleksandrom Šapićem, koji ima najveći kapacitet pluća među profesionalnim sportistima na svijetu i tako ispunimo i taj zahtjev i obezbijedimo svjetski karakter ove institucije.

Kada sve ovo dovedemo u vezu sa globalnim otopljanjem, strategijom da se alternativnim rešenjima, poput vještačkog snijega, borimo sa tim, smatram da bi se usluga vještačkog disanja od strane načelnice, sa akcentom na vizuelni (vještački) efekat, mogla uvrstiti u turističku ponudu što bi moglo uticati na veće povjerenje u zdravstvenu zaštitu, pogotovo inostranih turista. Nije nemoguće da će i Zavod za zapošljavanje prepoznati mogućnosti ove institucije i dati Pamelu dodatne kredite za otvaranje novih radnih mjesta. Možda naprave i neki program prekvalifikacije radnika Željezare u spasioce i počnu da održivim projektima utiču na smanjenje stope nezaposlenosti. Što bi opet, možda, moglo dovesti i do porasta nataliteta. Znaite onaj poznati scenario - žrtva se zaljubi u svog spasioca, dobiju dosta djece (makar troje) i žive srećno do kraja života. Nadam se da sam vas zaintrigirao da uključite maštu, ona je veoma važan dio ličnosti svakog pravog ekologa, kako biste i vizuelno ispratili ovo što, opet se nadam, čitate.

Posle ove mješovite imaginarnе sesije pokušaću da apelom na Švarcenegerov tim da mu se na fotografijama koje se ponavljaju u medijima odstrani neizbježni tompus i utiče na njega da prestane sa ovim porokom, dam skromni doprinos ekološkoj modifikaciji slavnog filmskog razbijača. Takođe se nadam da će i Ministarstvo finansija što prije shvatiti da je mnogo značajnije konkretno uticati na poboljšanje zdravlja ljudi, nego insistirati na prelaznim periodima, te da će ubrzati povećanje cijena cigareta kako bi se pozitivna iskustva iz razvijenih zemalja konačno počela primjenjivati i kod nas. Ne tražimo da se, kao u Japanu, uvedu automati koji će skenirati lice kupaca duvanskih proizvoda i tako onemogućiti maloljetnim osobama da bez ikakvih poteškoća konzumiraju cigarete. Za početak će dovoljno biti da prodavci duvanskih proizvoda ne dopuste klincima da kupuju cigarete bez obzira da li je to za njihove roditelje, komšije, rođake.

Uz iskrene čestitke povodom Novogodišnjih i Božićnih praznika, koristim priliku da vas obavjestim da će „Ekolog“ i u 2009. godini podsjećati javnost na važnost očuvane životne sredine, nezagađenog vazduha, ostarivanja ljudskih prava i građanskih sloboda, postojanja Zakona o životnoj sredini, Zakona o integrisanom spriječavanju i kontroli zagađivanja životne sredine, Zakona o inspekcijскоj kontroli, Zakona o zaštiti od jonizujućeg zračenja, Zakona o ograničavanju upotrebe duvanskih proizvoda, postojanju sudskih organa i još mnogo toga. A Nikšićane i na probleme sa zagađenjem vazduha izazvanog radom Željezare AD, problem stalnog prolongiranja početka radova na izgradnji sistema za prečišćavanje otpadnih voda grada, neriješenih problema sa otpadnim vodama u Pivari „Trebjesa“ i Mljekari „Nika“, ekoloških problema u Rudnicima boksita, Asfaltnoj bazi, livnicama „Manojlović“ i „Pejović“ i ostalim industrijama, nepravilno upravljanje medicinskim, životinjskim i opasnim otpadom, nekontrolisanu sječu šuma... Takođe ćemo svojim sugrađanima konstantno ukazivati i na blizinu lokalnih izbora i važnost ekoloških programa političkih partija.

S poštovanjem,
Aleksandar Perović

KOMISIJA EVROPSKIH ZAJEDNICA

IZVJEŠTAJ O NAPRETKU CRNE GORE ZA 2008.

4.2.3. Životna sredina

Skupština je usvojila Nacionalni plan upotrebe zemljišta kojim se obezbjeđuje da opštine preuzmu zadatak urbanog planiranja, i za njega je sprovedena pilot strateška procjena životne sredine. Razvoj infrastrukture predviđen ovim planom zahtijeva dužnu pažnju kako bi se izbjegao negativan uticaj na životnu sredinu.

Ostvaren je napredak u oblasti **horizontalnog zakonodavstva**. Zakoni o procjeni uticaja na životnu sredinu i strateške procjene životne sredine su stupili na snagu. Usvojeni su propisi za sprovođenje procjene životne sredine. Ministarstvo turizma i zaštite životne sredine, je po Kjoto protokolu, prepoznato kao državno tijelo nadležno za projekte koji se tiču izrade Mehanizama čistog razvoja (CDM). Pripreme Crne Gore za pristupanje Espoo i Aarhus konvencijama su napredovale. Sprovođenje i primjena zakona i dalje predstavljaju značajni izazov. Potrebni su dalji napor u ovom pogledu, pogotovo u vezi saradnje sa lokalnim samoupravama.

U oblasti **kvaliteta vazduha**, primijećen je ograničen napredak. Zakon o kvalitetu vazduha je stupio na snagu. Projekti prestanka korišćenja supstanci koje uništavaju ozon, uključujući obuku tehničkog osoblja, su odobreni i njihova primjena je u toku. Još nije usvojeno zakonodavstvo za primjenu zakona vezanih za kvalitet vazduha. Sve u svemu, usklađivanje sa EU standardima u ovoj oblasti još je u ranoj fazi i potrebno je uložiti značajne napore kako bi se osigurali sprovođenje i primjena zakona.

Određeni napredak ostvaren je u oblasti **upravljanja otpadom**. Usvojen je Nacionalni plan za upravljanje otpadom za period 2008-2010. godine. Sistem dozvola za uspostavljanje i sprovođenje odlaganja otpada i recikliranja je stupio na snagu. Započet je pilot projekat odvojenog sakupljanja određenih kategorija otpada u opštinama. Pripreme u ovoj oblasti su u ranoj fazi. Nivo usklađenosti sa EU standardima ostaje nizak, osim Okvirne direktive o otpadu i Direktive o opasnom otpadu. Potrebno je unaprijediti izvještavanje o praćenju sprovođenja i primjene zakona.

Zabilježen je ograničen napredak u oblasti **kvaliteta vode**. Crna Gora je zemlja potpisnica Barselonske konvencije. Usvojeni su Zakon o moru, zajedno sa zakonodavstvom za primjenu Zakona o vodama. Treba poboljšati koordinaciju između Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede i Ministarstva turizma i zaštite životne sredine. Pripreme u ovoj oblasti su u ranoj fazi. Nivo usklađenosti sa evropskim standardima ostaje na niskom nivou. Potrebno je uložiti dodatne napore u primjenu i sprovođenje zakona.

Zabilježen je određeni napredak u oblasti **zaštite prirode**. Zakon o zaštiti prirode koji sadrži odredbe Direktive o staništima i divljim pticama usvojen je u junu 2008. godine.

Potrebno je uložiti dodatne napore na podizanju nivoa svijesti u ovoj oblasti. Inspeksijske mjere i kazne još nijesu usvojene. Pripreme u ovoj oblasti su u ranoj fazi. Nivo usklađenosti se poboljšao, ali sprovođenje i primjena zakona još uvijek predstavljaju izazov.

Zabilježen je određeni napredak u oblasti **kontrole industrijskog zagađenja i upravljanju rizikom**. Zakon o integrisanom spriječavanju i kontroli zagađivanja životne sredine (IPPC) je stupio na snagu. Uredbe za sprovođenje, uključujući inventar i IPPC instalacija i najboljih raspoloživih tehnika su usvojene. Postojeće instalacije moraju da se usklade sa zahtjevima IPPC do 2015. godine. Pripreme u ovoj oblasti su u ranoj fazi. Nivo usklađenosti se poboljšao, ali sprovođenje i primjena zakona još uvijek predstavljaju izazov.

Zabilježen je određeni napredak u oblasti **hemikalija i genetski modifikovanih organizama (GMO)**. Zakon o hemikalijama i Zakon o genetski modifikovanim organizmima su usvojeni. Imenovana su nadležna tijela za GMO i formiran je Savjet za

nacionalnu bio-bezbjednost sa ciljem da nadgleda sprovođenje zakonodavstva u ovoj oblasti. Zapažen je ograničeni napredak u oblasti nivoa usklađenosti sa evropskim standardima, ali sprovođenje i primjena zakona ostaje slaba. Pripreme u ovim oblastima su u ranoj fazi.

Nikakav napredak nije zabilježen u oblasti **šmanjenja buke**.

Ostvaren je napredak u oblasti **šumarstva**, sa usvajanjem Nacionalne strateške politike za upravljanje šumama i šumskim zemljištem.

Administrativni kapaciteti Ministarstva turizma i zaštite životne sredine su i dalje slabi. Potrebno je značajno poboljšanje u koordinaciji tijela uključenih u zaštitu životne sredine, a posebno onih koja su uključena u inspeksijske aktivnosti. Osnivanje Agencije za zaštitu životne sredine je u toku. Nedostatak kapaciteta za sprovođenje zakona na lokalnom nivou i slaba koordinacija centralnih i lokalnih vlasti još uvijek ograničavaju kapacitet za primjenu zakona.

Generalno, određeni napredak je ostvaren u vezi usklađivanja sa evropskim standardima. Ipak, potrebno je uložiti dalje napore, naročito u dijelu sprovođenja i primjene zakona.

Posebnu pažnju treba obratiti na jačanje administrativnih kapaciteta i uspostavljanje efikasnih inspeksijskih službi. Treba učiniti dalje napore u podizanju nivoa svijesti o pitanjima zaštite životne sredine. Sve u svemu, zaštita životne sredine, naročito u priobalnim područjima i nacionalnim parkovima, predstavlja uzrok za zabrinutost.

EKO APEL

SAČUVAJMO NAŠE ŠUME

Udruženje građana „OZON“ Nikšić apeluje na sve čitaoce e-biltena „Ekolog“ da ne kupuju nezakonito posječeno drveće za Novogodišnje i Božićne praznike, a na ekološke organizacije da osude nelegalnu trgovinu jelkama i badnjacima, insistiraju da nadležne institucije reaguju u skladu sa svojim ovlašćenjima, kao i da pozovu na odgovornost sve koji prećutno dozvole brutalnu sječú šume.

Praznici treba da budu razlog okupljanja porodice i prijatelja, da inspirišu na lijepe stvari i šire duh zajedništva, a nikako da

budu razlog devastiranja naših šuma i omogućavanja nezakonitog i nehumanog bogaćenja nesavjesnih pojedinaca i grupa.

Pozivamo nadležne institucije, počev od lokalne samouprave, preko komunalne policije, inspeksijskih organa, policije, tužilaštva, Uprave šuma, Ministarstva turizma i zaštite životne sredine, Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede, pa sve do samog Premijera, da rade u skladu sa svojim ovlašćenjima i pozovu na poštovanje zakona, kako bi javnosti bio poslat jasan signal da je, u prvoj ekološkoj državi na svijetu, konačno došlo vrijeme da se prekine sa štetnim navikama iz prošlosti.

Našim najmlađim čitaočima preporučujemo da od roditelja traže novogodišnje jelke od prihvatljivih materijala ili one sa busenom, ukoliko su upoznati sa načinom na koji se postupa sa njima, kako bi ih nakon prazničnog perioda mogli posaditi na nekom cijelooj porodici dragom mjestu.

Zaštitimo pluća planete i sačuvajmo čistu savjest.

Ne dozvolimo da nas zloupotrijebe u zločinu nad prirodom.

HVALA ŠTO SHVATATE!!!
OZONE TEAM

EKO PREPORUKA**ISO 14001:2004**

Standard ISO 14001:2004 ili Sistem menadžmenta zaštite životne sredine je upravljanje uticajima kompanije ili organizacije na životnu sredinu, a rezultat je izrazite potrebe tržišta za njenim očuvanjem. Implementacijom ISO 14001:2004 utvrđuje se koji od radnih procesa u kompaniji zagađuju životnu sredinu, određuju se realni ciljevi i uvode se neophodne mjere za ostvarenje tih ciljeva. Pored svega već navedenog, tokom uvođenja ISO 14001 vrši se odgovarajuća obuka osoblja za upravljanje ovim sistemom i uspostavljaju se obaveze i ovlašćenja za izvršavanje ovih procesa.

Sistem ekološkog menadžmenta predstavlja postepeno usavršavanje u cilju poboljšanja ekološkog učinka. Ovaj sistem ne zahteva „ozelenjavanje“ kompanija, niti se radi o zamenjivanju mašina, proizvoda ili procesa koje mogu imati ili imaju negativan učinak na životnu sredinu, već se radi o postepenom smanjenju zagađenja zasnovanog na dužoj vremenskoj osnovi.

Implementacija Sistema ekološkog menadžmenta može se odnositi na čitavu kompaniju, jedan ogranak ili čak na samo jedan proces, a izbor uglavnom zavisi od interesa kompanije.

Razlozi koji dovode do izražene potrebe za uvođenjem ekološkog sistema kao što je ISO 14001:2004 su:

- neprestano zagađivanje životne sredine,
- strah od potpunog iscrpljenja prirodnih resursa,
- zakoni EU,
- povećana zainteresovanost javnog mnjenja za očuvanje životne sredine,
- nedostatak organizovanog i sistematskog praćenja posledica zagađenja,
- posebni uslovi rada u ugroženim oblastima.

Sistem ekološkog menadžmenta je oruđe za upravljanje proizvodima, uslugama i procesima jedne organizacije koji utiču posredno ili neposredno na životnu sredinu i doprinosi:

- smanjenju rashoda (ispravnijim i ekonomičnijim korišćenjem primarnih materijala, prirodnih resursa i ispravnim odlaganjem otpadaka),
- lakšem sprovođenju zakona,
- poboljšanju opšteg i ličnog zdravlja,
- poboljšanju odnosa sa lokalno samoupravom,
- usklađenju dobavljača i saradnika sa politikom ekološkog menadžmenta organizacije,
- osiguranju preventivnih mjera i pravovremenom suzbijanju ekoloških katastrofa,
- uvećanju vrijednosti i povjerenja koje organizacija ima na tržištu,
- stalnom usavršavanju u oblasti zaštite životne sredine,
- poboljšanju opšte slike organizacije,
- prednost na evropskom tržištu.

Implementacijom Sistema ekološkog menadžmenta može da se postigne smanjenje bruto rashoda u preduzeću, a samim tim dolazi i do povećanja produktivnosti i zarade. Povećanje zarade proizilazi iz pronalazjenja načina za drastično smanjenje otpada, za njegovo pravovremeno i adekvatno uklanjanje, kao i za efikasnije i racionalnije korišćenje energije radi uštede iste.

Takođe, ovaj standard zahtijeva potvrdu o ustanovljenim kriznim procesima od strane preduzeća kao i njegovu apsolutnu saradnju oko preduzimanja korektivnih mjera i sprovođenja zakona ili zahteva. Sve ovo doprinosi smanjenju, greškom ili nemarom izazvanih ekoloških katastrofa, a samim tim i ogromnih novčanih kazni.

Jedna od izuzetno bitnih prednosti Sistema ekološkog menadžmenta je znatno umanjeno rizika koji bi mogao da dovede do ekološke katastrofe ili nedozvoljene zagađenosti, što čini mnogo jeftinijim osiguranje preduzeća koja imaju implementiran ISO 14001:2004. Ovaj standard je vrlo poželjan u oblastima hemijske, ekstraktivne, energetske i drugih industrija koji su proizvođači ili korisnici bilo koje vrste zagađivača.

I za sam kraj, implementacija ovog standarda i sertifikacija od strane ovlašćenog sertifikacionog tijela uliva povjerenje raznim organizacijama za zaštitu životne sredine, kupcima i zaposlenima, što u velikoj meri pozitivno utiče na samu kompaniju, povećava prodaju i otvara nove horizonte na tržištu.

ISO 14001 se zasniva na projeni uticaja koje preduzeće može imati na životnu sredinu i utvrđivanju preventivnih mjera za zaštitu životne sredine. Obuhvata izradu studije i sprovođenje konsultacija uz učešće javnosti, kao i analizu alternativnih mjera, sa ciljem da se prikupе podaci i predvide štetni uticaji određenih projekata na životnu sredinu. Cilj je da se utvrdi uticaj negativnih činilaca na zdravlje ljudi, floru, faunu, zemljište, vodu, vazduh, klimu, materijalna i kulturna dobra i da se predlože mjere kojima se ti uticaji mogu sprečiti, smanjiti ili otkloniti.

Prilikom implementacije ISO 14001 vrše se preispitivanja u sledećim oblastima menadžmenta:

- Sveobuhvatni opis menadžmenta,
- Ekološka politika,
- Registar ekoloških aspekata i uticaja,
- Ekološki zakoni i zakonski propisi,
- Ciljevi i nastojanja,
- Programi ekološkog menadžmenta,
- Ekološka struktura i odgovornost,
- Obuka, svijest i kompetentnost,
- Ekološke komunikacije,
- Dokumentacija ekološkog menadžmenta,
- Kontrola ekološke dokumentacije,
- Operativna kontrola,
- Pripremljenost i reagovanje u hitnim slučajevima,
- Monitoring i mjerenja,
- Neusaglašenosti, korektivne i preventivne mjere,
- Ekološka evidencija,
- Provjera sistema ekološkog menadžmenta,
- Preispitivanje od strane menadžmenta.

Implementacijom ISO 14001 preduzeće posjeduje većinsku dokumentaciju neophodnu za dobijanje Integrisane ekološke dozvole. Važno je napomenuti da proces procjene uticaja organizacije na životnu sredinu zahtjeva duži vremenski period i da bi zainteresovana preduzeća trebala da u što skorijem roku stupe u proces procjene i pribavljanja neophodne dokumentacije.

Sertifikacija

Sistem ekološkog menadžmenta ISO 14001 propisuje zahtjeve koji se odnose na životnu sredinu, a ne govori o samom ekološkom učinku. Slično tome, sertifikacija se odnosi na sam sistem upravljanja a ne na ekološki učinak. Proces provjere usaglašenosti sistema sa standardom, podrazumijeva provjeru da li sve neophodne komponente jednog radnog sistema postoje i da li one ispravno funkcionišu.

Postoji veliki broj razloga za sertifikaciju ISO 14001, npr.:

► Sertifikat je dokaz o pozitivnoj ocjeni preduzeća od strane nezavisne, akreditovane treće strane.

► Sertifikat predstavlja realnu zainteresovanost kompanije za poboljšanje ekološkog učinka.

► Sertifikat je od izuzetne koristi pri dobijanju međunarodnih i državnih ugovora.

► Sertifikat smanjuje period trajanja zakonskih provjera o usaglašenosti.

► Obnavljanje sertifikata i periodične provjere od strane sertifikacionog tijela motivišu održavanje, poboljšavanje i integritet sistema.

PREDSTAVLJANJE EKOLOŠKIH NVO

EKOLOŠKO UDRUŽENJE „EKO PUT“ BIJELJINA

Pripremila: Snežana Jagodić Vujić

Predsednik Ekološkog udruženje Eko Put, Bijeljina

Ekološko udruženje Eko Put, Bijeljina počelo je sa radom tokom 2006. godine sa primarnim zadatkom u radu na razvoju i unapređenju ekološke svijesti pojedinca i društva u cjelini. Svoje ciljeve i zadatke ostvaruje kao slobodno i dobrovoljno udruženje građana.

Ciljevi i zadaci udruženja "Eko put":

- Aktivnosti čišćenja, uređenja, pošumljavanja i održavanja životne sredine.
- Aktivna uloga u razvoju i unapređenju ekološke svijesti pojedinca i društva.
- Organizovanje javnih tribina, manifestacija i akcija ekološko-propagandnog karaktera koje doprinose razvoju i afirmaciji ekologije.
- Stimulisanje omladinske populacije za učešće u zaštiti zdrave životne sredine.
- Organizovanje stručnih i edukativnih predavanja i seminara iz oblasti ekologije.
- Publikovanje časopisa iz oblasti ekologije.
- Osnivanje volonterskog servisa: Čuvari životne sredine.
- Ostvarivanje saradnje sa ostalim udruženjima, klubovima i asocijacijama u RS i BiH, te u susjednim zemljama i inostranstvu.

Tokom dvogodišnjeg rada predviđene planirane aktivnosti udruženja ostvarene su u velikom procentu zahvaljujući angažmanu članova udruženja, podršci lokalne zajednice, srednjih škola i saradnje sa ostalim nevladinim organizacijama. Pored aktivnosti čišćenja i pošumljavanja devastiranih površina (gradskih divljih deponija smeća) koje su sinhronizovano rađene u okviru međunarodne kampanje Ujedinjenih Nacija (UNEP) The Billion Tree Campaign, udruženje je ostvarilo zapažene aktivnosti u

edukaciji srednjoškolske populacije kroz projekte POVRATAK PRIRODI 2007 – 2008.

Ovi projekti ostvareni su podrškom Administrativne službe opštine Bijeljina a učenicima su prezentovane sledeće teme:

- Orijehtacija i preživljavanje u prirodi,
- Pronalaženje i upotreba pitke vode,
- Upoznavanje sa jestivim i ljekovitim biljem i gljivama,
- Očuvanje životne sredine,
- Upoznavanje sa zakonima o zaštiti životne sredine.

Obilježavanje značajnih ekoloških datuma su bitne aktivnosti kojima vršimo popularizaciju ekologije. Tom prilikom smo organizovali javne ekološke manifestacije pod nazivom BIJELJINA ZA PLANETU ZEMLJU 2007-2008 (Dan planete Zemlje 22.april) koje su bile izuzetno uspjele i posećene. U sklopu manifestacija upriličene su ekološke trpeze, pozorišne

predstave, izložbe fotografija i radova učenika na temu ekologije, kulturno zabavni program, biciklistički defile sa panoramskim razgledanjem grada iz balona.

Udruženje Eko Put trenutno radi na implementaciji projekta SEMBERIJA-EKOLOŠKA OAZA u sklopu kog je predviđeno osnivanje ekološko istraživačkog centra. U okviru rada

Centra predviđeno je postojanje volonterskog servisa pod nazivom EKO TEL PATROLA, odnosno uvođenje posebne telefonske linije sa besplatnim pozivom za anonimne pritužbe građana oko problema zagađenja životne sredine. Volonterski servis pod nazivom "Čuvari životne sredine" će na osnovu pritužbi građana vršiti provjeru pritužbe, napraviti zapisnik i obavjestiti nadležne institucije koje će dalje procesuirati uočeni problem. Samim tim uključili bi prevashodno mlade volontere na zadacima kontrole i očuvanja

životne sredine, a obučili bi ih za vršenje monitoringa zagađenja zemljišta i vode. Jedan od glavnih problema nam je i zaštita rijeka Drine i Save, odnosno kontrola neadekvatne eksploatacije šljunka i pijeska prilikom koje se uništava kompletan eko sistem obala ovih rijeka. Nadamo se da ćemo putem prekogranične saradnje sa udruženjima sa obe strane Drine i Save uspostaviti kontrolu i ograničiti dalje uništavanje životne sredine.

Ovo su samo neke od mnogih aktivnosti Ekološkog udruženja Eko Put koje je svojim radom za vrlo kratko vrijeme ostvarilo prepoznatljivost i uspješnost kako na lokalnom, tako i na internacionalnom nivou. U budućem radu planiramo prikupljanje i obradu podataka za ustanovljenje mape flore i faune (mikološke mape, mape životinja, riba, ptica i leptira) na teritorije regije Semberije. Ove aktivnosti pokušaćemo ostvariti u saradnji sa lokalnom zajednicom, privrednim subjektima, međunarodnim institucijama i ostalim nevladinim organizacijama.

KONTAKT

Ekološko udruženje Eko Put Bijeljina

ul. Slobodana Jovanovića 19
Bijeljina, Republika Srpska – BiH

Tel: +387 65 332 896

E-mail: ekoput@gmail.com

www.ekoput.com

EKO POJMOVI

EMISIJA

Emisija je ispuštanje zagađujućih materija i/ili enegrije u životnu sredinu i njene medijume.

IMISIJA

Imisija je koncentracija zagađujućih materija i/ili nivoa energije u životnoj sredini, kojom se ocjenjuje kvalitet životne sredine

OZONE TEAM

PREDSTAVLJANJE PROJEKATA EKOLOŠKIH NVO

BIJELA GORA-SAVRŠENA DIVLJINA

Piše: Dušan Toholj

Inženjer zaštite životne sredine

Zoološka organizacija "Južnjačko plavo nebo" iz Trebinja bavi se proučavanjem i zaštitom divljine i divljih životinja kao prioritetnom misijom. U sklopu svoje misije 2006. godine uključili smo se u "Balkanski akcioni plan za očuvanje orlova strvinara" (BVAP) koga je osmislila Španska Fondacija za zaštitu crnih strvinara iz Majorke (BVCF).

Od januara 2007. godine dio smo međudržavnog projekta "EKO održivost u ruralnim sredinama u Srbiji i BiH". Cijeli projekat u Srbiji i BiH podržan je i finansiran od strane Španske agencije za međunarodnu razvojnu saradnju (AECID). Naš dio projekta odnosi se na obnavljanje kolonija Bjeloglavih supova i na borbu protiv zloupotrebe otrova u borbi protiv vukova. Kao rezultat našeg rada nastala su tri dokumentarna filma o hercegovačkoj prirodi.

Takođe, SBS tim (Southern Blue Sky Team) je jedina organizacija iz BiH, koja je prisustvovala i aktivno učestvovala na PanEvropskom kongresu o velikim karnivorima (medvjed, vuk, ris) koji je održan u Sloveniji u junu 2008. godine.

Ubrzo poslije Kongresa došao je i konkretan projekat direktne pomoći opstanku divljih životinja (srna, divokoza, divljih svinja-prirodni plijen za vukove) a i praćenja i proučavanja samih vukova preko VHF ogrlica (telemetrijsko praćenje) i nadamo se rješavanju mnogih misterija vezanih za brojnost vukova, vrstu vukova, način ishrane itd.

Životni putevi Bjeloglavih supova (strvinara) i Vukova (velikih karnivora) direktno su povezani preko zloupotrebe otrova, što se protiv vukova pokazalo neefikasno (vukova sve

više), ali za strvinare fatalno.

Upravo u toj konekciji vidimo logičan nastavak naših aktivnosti na proučavanju divljine i divljih životinja kroz projekat Centar za proučavanje i zaštitu divljine "Gorski vuk".

Centar bi imao ulogu baze ZOO.O. "Južnjačko plavo nebo" iz koga bi se rukovalo snabdijevanjem planinskih hranilišta za divlje životinje (srne, divokoze, muflone, divlje svinje itd.=prirodni plijen za vukove i druge velike karnivore).

Naučno je dokazano da vukovi, ukoliko imaju

dovoljno prirodnog plijena, prave vrlo malo štete ljudskim dobrima.

Naše shvatanje zaštite prirode i divljine se protivi ubijanju bilo koje divlje životinje, pa makar to bio i vuk. Ali vuk realno pravi dosta štete stočarima u Hercegovini, a možda jedan od glavnih razloga je upravo nedostatak prirodnog plijena.

Planirano je da se Centar za proučavanje i zaštitu divljine izgradi u planini odakle se vide bar 2-3 lokacije pogodne za hranilišta za divlje životinje, a da se usput prati i brojnost i kretanje vukova preko radio VHF odašiljača. Već smo kontaktirali ljude koji imaju iskustva u hvatanju vukova i pronalaženju vučjih jazbina. Neozlijeđenu životinju treba označiti ogrlicom sa radio

VHF odašiljačem i tako pratiti radijus kretanja, brojnost i mogući prelazak u susjedne države (granica sa Hrvatskom je veoma blizu, gdje je ne samo zaštićena vrsta nego se čak u neke krajeve vještački naseljava).

U kraju gdje namjeravamo napraviti Centar (Orjenski masiv, Gorča polje), još uvijek ima i medvjeda, ne viđa se često, ali tragovi su vidljivi (šapa, izmet, povaljana trava, izgrebano drveće).

Glavna misija ZOO.O. "Južnjačko plavo nebo" Trebinje je pomoć divljini i divljim životinjama, za sada preko hranilišta a u budućnosti što većim stepenom zaštite staništa i pojedinačnih vrsta životinja i u svojoj misiji ćemo sigurno istrajati. Moramo istaći da ništa ne radimo napamet, već nastojimo da radimo u skladu sa projektom Natura 2000 i direktivama EU o potrebi očuvanja divljih životinja i njihovih staništa. Nažalost, naša zemlja je jedna od rijetkih u Evropi koja i ne pokušava da uradi nešto na zaštiti prirode niti da potpiše direktive EU. Zbog toga želimo da skrenemo pažnju, prije svega lokalne javnosti, na značaj Bijele Gore (Orjenski masiv), kao staništa od velikog značaja za opstanak divljih životinja na našim prostorima.

Bijela Gora sa površinom od oko 300 km², izuzetnom florom i faunom sa nekoliko endemskih vrsta (munika, lincura, krški soko), mnogo vrsta jagodičastog voća, izuzetnim pejzažima prošaranim zimzelenim i listopadnim vrstama drveća, visokim i nedostižnim liticama, vrhovima od skoro 2000 mnv, jamama sniježnicama u kojima snijeg gotovo nikako ne kopni, izaziva divljenje i strahopoštovanje kod svakog posjetioca, ma koliko da je puta bio na tom prostoru.

Nažalost, jedna tako savršena divljina, ne uživa bilo kakav status u našim zakonima, tako da se šuma siječe uglavnom na divlje, bez milosti i ikakve selekcije, uništavaju se staništa divljih životinja, a u prirodi ostaju olupine automobila i drugo smeće koje ne može istrnuti ni za 1000 godina.

Bijela Gora jednostavno ne zaslužuje da ostanemo ravnodušni na njene, odnosno, i naše probleme.

Bijela Gora ima nesreću odnosno sreću, što se nalazi na tromeđi, između Hercegovine, Crne Gore i Hrvatske, na ničijoj zemlji, daleko od ljudi, zbog čega se, koliko-toliko, i očuvala kao divlja do današnjih dana.

Bijela Gora-savršena divljina, ima i prirodnih nedostataka. To je teren sa velikim brojem kišnih dana i ogromnim padavinama u toku godine ali jedan izuzetno bezvodan kraj kad su u pitanju izvori pitke vode. Zbog toga ZOO.O. "Južnjačko plavo nebo" pokušava da riješi problem (bar kad su životinje u pitanju), pravljjenjem pojilišta u planini.

Na taj način će, mi se nadamo, životinje ostati na teritoriji Bijele Gore, umjesto što (što je do sada bio slučaj) odlaze u druge krajeve u potrazi za vodom, a u Bijelu Goru dolaze samo sezonski.

Moramo istaći da problem sa vodom nije prisutan samo ljeti, što se obično pomisli, nego i zimi. Zimi je Bijela Gora pokrivena snijegom i ledom koji isto tako nisu dobri za žeđ, kao ni ljetna suša.

To ističemo da bi se shvatio značaj projekta koji smo pokrenuli.

Jedan od naših prioriteta je pomirenje čovjeka i prirode. Taj dio projekta provodimo uglavnom kroz edukaciju stanovništva. U tu svrhu, urađeni su razni edukativni materijali.

U nastavku projekta obnavljanja kolonija Bjeloglavih supova u Hercegovini, predviđa se pomoć stočarima u borbi i odbrani od vukova, kroz donacije rasnih pasa tornjaka, donacije električnih ograda i kroz objašnjavanje značaja postojanja vuka (i drugih karnivora) u prirodi i u lancu ishrane, ali i značaja savjesnog čuvanja stoke.

Druga faza projekta je takođe podržana od strane Španske agencije za međunarodnu razvojnu saradnju (AECID) i Frankfurtske zoološke asocijacije (FZS).

Naravno, za sve naše aktivnosti imamo punu podršku Vlade Republike Srpske i Ministarstva za ekologiju.

E-KONTAKT

ZOO.O. „Južnjačko plavo nebo“ Trebinje
E-mail: sbskyteam@yahoo.com

EKO PREMIJERA

NACIONALNA ASOCIJACIJA ZA EKOTURIZAM „EKOTURIZAM SRBIJA“ (ETIS)

Obaveštavamo javnost da je 26.11.2008. godine (pod rednim brojem: 14273) registrovana NACIONALNA ASOCIJACIJA ZA EKOTURIZAM „EKOTURIZAM SRBIJA“ (ETIS).

Svojim aktivnostima “EKOTURIZAM SRBIJA“ će:

- aktivno učestvovati u oblastima društvenog života koji se odnose na zaštitu i unapređenje životne sredine u Srbiji,
- aktivno učestvovati u kreiranju ekoloških planova i programa u oblasti zaštite životne sredine i ekologije u Srbiji,
- raditi na podizanju svesti o održivom turizmu i ekoturizmu kod ljudi koji putuju,
- raditi na podizanju svesti kod lokalnog stanovništva koje živi u i oko prirodnih i zaštićenih oblasti za koje je odlučeno da postanu ekodestinicije,
- raditi na obrazovanju lokalnih preduzetnika, lokalnih zajednica i NVO,
- raditi na organizaciji savetovanja, naučnih skupova i konferencija o ekoturizmu,
- raditi na upravljanju projektima certifikacije u ekoturizmu,
- saradivati u oblasti ekologije i ekoturizma sa organima i službama opština u Srbiji,
- saradivati sa vladama i međunarodnim agencijama da bi se razvile politike održivog ekoturizma,
- saradivati sa sredstvima javnog informisanja u oblasti ekologije i ekoturizma

**Predsednik IO,
Radimir Jovelić Višerov**

EKO KALENDAR

DECEMBAR

- 1. decembar – Svjetski dan borbe protiv AIDS-a**
- 3. decembar – Međunarodni dan lica sa invaliditetom**
- 5. decembar – Svjetski dan volontera**
- 9. decembar – Međunarodni dan borbe protiv korupcije**
- 10. decembar – Dan ljudskih prava**
- 11. decembar – Dan planina**

Copyright © 2008 NGO OZONE

GRAĐANSKE INICIJATIVE

PROBLEMI MJEŠTANA SELA MITROVIĆI I LJAJKOVIĆI

Podgorica – Već duži period u koritima rijeka Morače i Cijevne vrši se eksploatacija šljunka i pijeska, što pored devastacije korita rijeka, priobalnog i područja koje se nalazi na više 100 hiljada kvadratnih metara, devastira i prostor.

Pored nezakonitog korišćenja i devastiranja prostora, koncesionari pričinjavaju i drugu štetu, kao što su urušavanje putne infrastrukture, stvaranje prašine i buke, zbog čega mještani Zete, pogotovo žitelji sela Mitrovići, Ljajkovići i Botuna, trpe nenadoknadle štete.

Nakon dugogodišnjeg problema transporta šljunka, pijeska, kamena, zemlje i raznog otpada kroz selo Mitrovići i nekoliko obraćanja odgovornima u mjesnoj zajednici i gradskoj opštini Zeta, mještani su na sastanku održanom 26. avgusta tekuće godine, ispred Doma omladine u selu Ljajkovići, donijeli sledeće odluke:

- Angažovanje pravnog zastupnika, o trošku mještana;
- Pismena obraćanja predsjedniku Gradske opštine Golubovci, Čedu Dobroviću, predsjedniku Skupštine Gradske opštine Golubovci, Milenku Marašu, ministru poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva, Milutinu Simoviću i ministru turizma i zaštite životne sredine, Predragu Neneziću;
- Podnošenje tužbe Osnovnom sudu u Podgorici protiv koncesionara u vidu Zahtjeva za privremenu zabranu saobraćaja licima koja vrše transport šljunka, pijeska, kamena, zemlje i otpada kroz selo;
- Uklanjanje deponija otpada koji se doprema istim kamionima.

Mještani su takođe zahtijevali od lokalne uprave da se oformi radna grupa od predstavnika lokalne vlasti, stručnih službi Ministarstva poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva i Ministarstva turizma i zaštite životne sredine, koncesionara i mještana sela Mitrovići.

Najnoviji problem mještana, aktuelan posljednjih mjesec dana, vezan je za firmu „Fab Live“, koja na 10-ak metara od obradivih imanja planira da postavi drobilno postrojenje, koje bi uz postojeće zagađivače: Kombinat aluminijuma Podgorica, Asfaltnu bazu Crnogoraputa, separaciju Transpetrola, u potpunosti dovelo do iseljavanja ljudi sa ovog prostora.

U obavještenju za zainteresovanu javnost, od 13.11.2008. godine, navodi se da je preduzeće „Fab live“ doo iz Podgorice, podnijelo zahtjev za odlučivanje o potrebi uticaja na životnu sredinu za projekat „Postrojenje za drobljenje kamena i proizvodnju betaona na kraku dijela rijeke Morače, na lokaciji određenoj za eksploataciju šljunka, koja je udaljena oko 800 m od sela Mitrovići u Opštini Podgorica“.

Mještani sela Mitrovići i Ljajkovići, koji su ugroženi u svojim gospodarskim objektima, kućama za stanovanje, stajama i poljoprivrednim imanjima ističu sledeće:

I Pogrešan je i netačan podatak da je selo Mitrovići od ove lokacije udaljeno oko 800 metara – naše selo je oko 500 m udaljeno od sporne lokacije.

Dokaz: Mjerenje u prisustvu predstavnika sela Mitrovići.

II Poljoprivredna imanja mještana nalaze se u neposrednoj blizini sporne lokacije. Zbog štetnih emisija, prašine, gasova, poljoprivredna imanja se ne mogu obrađivati.

Sav transport šljunka, betona, cementa i ostalog što je neophodno za rad planirane separacije mora se vršiti kroz selo, što bi bilo dodatno opterećenje za život u ovoj sredini.

Do sada nije bilo reakcija nadležnih, osim jednog obilaska uništenog prostora od strane ministra Simovića i inspektora Spahića, ali sve se završilo na tome, jer su koncesionari nesmetano nastavili rad.

„Razočarani smo posebno odnosom gospodina Milenka Maraš, predsjednika Skupštine GO Golubovci, čiju neopozivu ostavku zahtijevamo, zbog apsolutnog ignorisanja svakog našeg obraćanja ili bar prisustva bilo kojem od skupova koje su mještani organizovali. Još veći apsurd je taj što on potiče iz ovog sela i tu su njegovi najbliži rođaci. Očigledno su u pitanju veći interesi“ – ističu mještani Mitrovića.

Dokaz: Nesporno izjašnjenje svih mještana iz ovog sela.

III Na potezu predviđene lokacije nalaze se još 3 slična postrojenja u vlasništvu „Crna Gora put“ Podgorica, Javnog komunalnog preduzeća Podgorica i „Trans petrol“ Podgorica, zbog čijeg je rada određena državna komisija konstatovala da mještani sela Mitrovići i Ljajkovići nijesu u mogućnosti da koriste svoje gospodarske objekte i poljoprivredna imanja na način koji zadovoljava njihove uobičajene potrebe.

IV Zahtjev za procjenu uticaja na životnu sredinu, koji je podnijela firma „Fab Live“, suprotan je članu 2 Zakona o procjeni uticaja na životnu sredinu. Ova zakonska odredba je imperativne naravi i propisuje:

1. Život i zdravlje ljudi, floru i faunu;
2. Zemljište, vode, vazduh, klimu i pejzaž;
3. Materijalna dobra i kulturno naslijeđe;
4. Uzajamne odnose elemenata iz tačke 1-3 ovog stava.

Dokaz: Pregled ove zakonske odredbe.

V Ovaj zahtjev je suprotan i Zakonu o organskoj poljoprivredi, jer se svi mještani sela Mitrovići i Ljajkovići bave poljoprivredom, za svoje potrebe, a određeni broj stanovnika višak proizvoda plasira na tržište.

Na kraju zahtijeva, kojeg je svojim potpisima podržalo više od 100 mještana navodi se:

Zbog svega predočenog mještani sela Mitrovići i Ljajkovići predlažu da se zahtjev preduzeća „Fab live“ doo Podgorica, odbije kao neosnovan.

ZAŠTITIMO DJECU

U blizini sporne lokacije nalazi se i osnovna škola, koju pohađa oko 400 učenika. Djeca su svakodnevno izložena štetnim produktima zagađenog vazduha, što bi trebalo, s obzirom na opredjeljenje države na održivi razvoj, da bude alarm za uključivanje nadležnih institucija u što kvalitetnije rješavanje problema mještana sela Mitrovići i Ljajkovići.

Nadamo se da će tako i biti.

Zakonska regulativa na strani mještana

U predstavi, koju je pravni zastupnik mještana uputio na adrese Gradske Skupštine Golubovci, Ministarstva poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva i Ministarstva za ekonomski razvoj, ističe se da su Zakonom o vodama, Zakonom o rudarstvu, Zakonom o izgradnji objekata, Zakonom o geološkim istraživanjima i Zakonom o koncesijama, jasno regulisani uslovi pod kojima se može vršiti eksploatacija škljunka i pjeska (mineralne sirovine). Kao primjer navodi se da Zakon o vodama, u članovima 69. i 72., propisuje ko može da vrši eksploataciju, a ko je dužan da vodi urednu evidenciju o vrsti i količini izvađenih riječnih nanosa i da sve podatke dostavlja nadležnom organu lokalne uprave, odnosno na koji se način dobija koncesija i šta sve Ugovor o koncesiji mora da sadrži.

Može se pretpostaviti koje su količine u periodu od 10 godina eksploatisane na ovom području, a za koliko su plaćene naknade. S obzirom da se još uvijek svakodnevno eksploatišu velike količine pijeska i šljunka, čija se cijena za 1 m³ od 15 do 25 €, jasno je da veliku materijalnu štetu trepe i opština Zeta i država.

Advokat mještana, dalje u predstavi, izražava nadu „da će Gradska opština Zeta smoci snage, proučiti sve propise koji regulišu eksploataciju rudnog bogatstva na njenom području i uvrstiti problem eksploatacije kao jedinu tačku dnevnog reda na svojoj sjednici, jer je problematika ozbiljna i zahtijeva ozbiljan i stručan pristup“.

Punomoćnik mještana konstatuje da „nije potrebno biti stručnjak za određene oblasti, pa izvesti zaključak, koja su se novčana sredstva odlila iz budžeta države i lokalne samouprave, a od kojih sredstava su se mogli izgraditi potrebni sadržaji na području opštine Zeta, a odnose se na putnu infrastrukturu, ekološku zaštitu i za ekonomsko valorizovanje drugih potencijala sa kojima opština Zeta raspolaže.“

Pravni zastupnik mještana ipak smatra da za rješavanje ovog problema neće biti dovoljno angažovanje Gradske skupštine Golubovci, iako je to njen prioritet, već se moraju uključiti i Ministarstvo za poljoprivredu, vodoprivredu i šumarstvo i Ministarstvo za ekonomski razvoj, posebno u dijelu razgraničenja odgovornosti i utvrživanja materijalne štete koja je nastala za budžet zbog nepoštovanja zakonskih propisa, a posebno Zakona o koncesijama.

UGROŽENE VRSTE

Pripremio: mr Radoš Đurović
Predsjednik Skupštine Udruženja građana „OZON“ Nikšić

JEŽ

Pod kožom ima prstenasti mišić, pomoću kojeg uspijeva da se skupi i da nakostriješi bodlje, a na trbuhu skupi glavu, nožice i rep koji su najranjiviji dijelovi. Osim prefinjenog čula mirisa, jež ima i izvrstan sluh. Ta čula mu omogućuju da nađe hranu, kao i da još iz daleka primijeti neprijatelja, uprkos slabom vidu.

Ježevi se lako mogu raspoznati po svojim bodljama koje su u stvari tvrde, šuplje dlake načinjene od keratina i dugačke do 3 cm. Rađaju se sa malim i veoma mekanim bodljama.

Nakon 6 nedjelja prve bodlje otpadaju da bi izrasle nove, prave bodlje. Odrasli ježevi imaju na sebi i do 5.000 bodlji koje im prvenstveno služe kao zaštita. Bodlje ježa nijesu otrovne i ne mogu se lako odstraniti od tijela. Ipak, ako je jež izložen jakom pritisku i stresu ili je bolestan, on može da odbaci bodlje.

Rasprostanjen je po cijeloj Evropi. Živi u gustim šumama, na otvorenim područjima gdje ima stabala, u velikim vrtovima i šikarama. Danju se krije u grmlju ili svojoj jami, koja je ukopana do 60 cm u zemlji i koja ima dva ulaza. Leži na načinjenom ležaju i drijema do sumraka, kada kreće u potragu za hranom. Kandžama rije zemlju tražeći gliste, lovi žabe, a naročito su mu draga jaja fazana i prepelica. Hrani se i biljnom hranom, posebno voćem.

Ujesen se sprema za zimski san, valja se u suvom lišću i nabada ga na bodlje. Kada temperatura padne na 15°C, on na svom mekanom ležaju zaspe laganim snom, koji se pretvara u pravi zimski kada se živa u

Jež je dugačak oko 15 do 30 cm, a težinom može dostići 1,5 do 2 kg. Ima 36 zuba, svi su veoma oštri sa vrhovima koji mogu zdrobiti tvrde oklope insekata. Ima izduženu njuškicu koja se završava rilcem, crnim i vlažnim na vrhu gdje se nalaze nozdrve. Sitne okrugle oči imaju blistavo crnu boju, dok su uši postavljene pri dnu glave, a ušne školjke su šire nego duže. Zdepasti trup naliježe na mršave nožice, a na stopalima ima po pet dugačkih prstiju, naoružanih snažnim kandžama kojima rije zemlju.

ZANIMLJIVOSTI:

- ▶ U drevna vremena ljudi su pripisivali ježu ljekovita svojstva – koristili su njegovu krv, iznutrice i mast kao lijek protiv mnogih bolesti.
- ▶ Rimljani su kožu, sa koje su bile ostrugane bodlje, upotrebljavali za čišćenje vune. Imali su posebne zakonske propise kojima su regulisali lov ovih životinja i prodaju njihovog krzna.
- ▶ U prošlosti, u nekim područjima, ježevi su proganjani jer se smatralo da donose nesreću.
- ▶ Danas ga ljudi smatraju korisnom životinjom, jer uništava brojne štetne insekte, kao i miševe i žohare, a posebno ga cijene u područjima gdje ima zmija otrovnica.
- ▶ Jež se može lako pripitomiti jer se bez teškoća privikne na čovjekovo prisustvo i njegovu blizinu, kao i hranu drugačiju od one kojom ga je priroda naučila. Sam se brine da sebi nabavi „dopunsku“ hranu – insekte.
- ▶ Da bi se spustio niz veliku strmu padinu, jež se služi urođenom mogućnošću – sklupča se i tada može da skoči i sa visine do 6 metara, a da se ne povrijedi.
- ▶ Sklupčanoga ježa prisilićemo da se „rasklopi“ ako ga poprskamo vodom ili nekom drugom tečnošću. Tu tajnu znaju psi i lisice, pa ga pažljivo uhvate zubima i bace u potok, ako je u blizini, a zatim šćepaju za nezaštićeni dio tijela.

termometru spusti na ispod 10°C. Temperatura njegovog tijela održava se uvijek za 1°C više od spoljne toplote, ali situacija postaje kritična kada dođe na 6°C. Ako je zima jača, jež će se probuditi, malo pokrenuti i opet zaspati. Ako se budi suviše često njegov život postaje ugrožen.

Jež doslovno „mrzi“ zmiju otrovnicu. Čim je spazi, brzo joj priđe a zatim, ne obazirući se na njene otrovne ujede, je ubije pa pojede cijelu zajedno sa glavom, odnosno otrovnim zubima i žlijezdama. Bez ikakvih posledica prima u sebe otrov, koji bi za svaku životinju, da ne govorimo o čovjeku, bio smrtonosan. Rane koje mu zmija nanese u borbi ne otiču i brzo zarastu. Uprkos svom odbrambenom oružju, jež ima dosta prirodnih neprijatelja: pas, lisica, tvor i sove, koji se trude da ga „uhvate na spavanju“.

Mali ježevi dolaze na svijet slijepi, koža im je bjeličasta, izuzetno natopljena vodom, osuta crnim tačkicama tamo gdje će izrasti bodlje. Majka se brižljivo stara o njima – ako se mora udaljiti iz jame pažljivo ih pokrije suvim lišćem. Sa jedanaest dana mladunče se može sklupčati, sa osamnaest otvara oči, a sa dvadeset mu izbijaju bodlje koje će nositi cijeli život. Sa dva mjeseca mladunci se osamostaljuju i porodica se trajno razilazi. Jež može živjeti do pet godina.

PRIRODA JE ČUDO

- ▶ **Ženka cvrčka više puta godišnje položi u zemlju po 500 do 600 jajašca iz kojih se mladi izlegu već poslije mjesec dana;**
- ▶ Oko 1.500 »zemljotresa« dogodi se svake godine na Mjesecu;
- ▶ Neki Eskimi drže hranu u frižideru kako se ne bi smrzla;
- ▶ Bijeli luk sadrži hemikaliju zvanu alicin, koja ubija čak i bakterije otporne na antibiotike;
- ▶ Zapremina vode u Amazonu veća je nego u osam sledećih po veličini rijeka u svijetu;
- ▶ Žirafe mogu da čiste uši svojim jezikom, koji je duži od 50 cm;
- ▶ Naše očno sočivo raste tokom čitavog života;
- ▶ Najveća životinja na našoj planeti i rekorder po mišićnoj masi jeste

plavi kit: dužina 30 metara, težina oko 120 tona, od čega 40 tona mišića. Kroz njegovo tijelo kruži 18 tona krvi;

- ▶ Srce plavog kita otkucne svega pet puta u minutu;
- ▶ Svi termiti na Zemlji teži su od svih ljudi na Zemlji;
- ▶ Otrovnost crne udovice jači je od otrova zvečarke;
- ▶ Duga može da se vidi samo ujutro i kasno po podne, jer je za tu pojavu neophodno da visina sunca iznad horizonta bude manja od 40 stepeni;
- ▶ Polarni medvjedi plivaju i to mogu bez prestanka, brzinom od 6,5

- ▶ U namjeri da usmrti žrtvu, kobra može da štrcne mlaz otrova debljine pola centimetra i izbaciti ga do razdaljine od 2 metra;
- ▶ Riječ kometa grčkog je porijekla i znači – dugokos;
- ▶ Tokom godina mužjacima majmuna polako opada dlaka na glavi i oni postepeno ćelave, na gotovo isti način kao i neki muškarci;
- ▶ Australijski torbar vombat prelazi rijeku hodajući po njenom dnu;
- ▶ Za proizvodnju jedne tone prerađene hartije potrebno je samo 60% energije koja se utroši za istu količinu nove;
- ▶ Pošto čovjek, dok je budan, neprekidno trepće, dnevno su mu oči zatvorene oko pola sata;

EKO PANORAMA

ZELENA AGENDA

Nikšić – Koordinator i članove radnih grupa formiranih za potrebe projekta „Zelena agenda“, kojeg u Nikšiću realizuje Agencija za lokalnu demokratiju, uz podršku Milieukontakta International i finansijsku podršku Ministarstva spoljnih poslova Kraljevine Holandije, posjetili su Andjelija Kovačević, projekt menadžer za Crnu Goru i Chris van de Sanden, Viši projekt menadžer za Srbiju i Crnu Goru.

Kroz konstruktivan razgovor koordinatori radnih grupa su od projekt menadžera dobili informacije koje su ih zanimale, a koje su bile potrebne radi dalje realizacije projekta, i imali priliku da se upoznaju sa iskustvima Milieukontakta tokom realizacije Zelene agende u drugim zemljama.

Učesnici razgovora su istakli ozbiljnost sa kojom su članovi radnih grupa pristupili projektnim aktivnostima i dali svoje predloge za unapređenje realizacije Zelene agende.

Projekt menadžeri su pozdravili takav pristup i ohrabрили sve korisne inicijative.

Nakon preciziranja finansijskih momenata i isticanja volonterskog karaktera projekta, svi učesnici su za dobrovoljno angažovanje na Zelenoj agendi, kao benefite prepoznali doprinos u unapređenju ukupnog stanja životne sredine u Nikšiću, upoznavanje i saradnju sa ljudima sličnih interesovanja, dragocjena iskustva o pisanju projekata i dobijanje mogućnosti za dalje usavršavanje rada.

U kasnijem neformalnom razgovoru, u prijateljskoj atmosferi, kojem se pridružio i trener Aleksandar Dedović, sem dragocene prilike za usavršavanje konverzacije na engleskom jeziku, učesnici su imali mogućnost da komentarišu stanje životne sredine u Nikšiću i Crnoj Gori i razmatraju predloge za održive inicijative koje bi dovele do unapređenja trenutne, nimalo sjajne, situacije.

REKLI SU O PRIRODI

Čini mi se da pokušaj prirode da na ovoj Zemlji stvori misaono biće nije uspio.

Max Born

EKO VREMEPLOV

7. decembra 1961. godine osnovan je Zavod za zaštitu prirode, prva institucija takve vrste u Crnoj Gori.

Otvori svoje oči.
Zauzmi svoj stav.
Ostvari svoja prava.
Navikni da živiš **SLOBODNO!!!**

**Ne ćutimo o problemima.
Vrijeme je za ISTINU!**
www.blogovanje.com/ISTINA

Nikšić, 09.12.2008. godine

SAOPŠTENJE ZA JAVNOST

Red. Broj 25/08

Udruženje građana „OZON“ Nikšić, povodom 10. decembra - Međunarodnog dana ljudskih prava, javno poziva crnogorskog ombudsmana, gospodina Šefka Crnovršanina, da zaštiti pravo građana Nikšića da udišu nezagađen vazduh.

Nakon višegodišnjeg ukazivanja ekoloških udruženja na opasnosti prouzrokovanim štetnim produktima rada Željezare AD kojima su izloženi građani i životna sredina, anketiranja građana da li bi podržali inicijativu za ubrazavanje ekoloških problema u fabrici, konstantnog opominjanja javnosti, organizovanja izuzetno posjećene tribine za građane „Željezaro je li bilo dosta?“, velikog broja pokušaja da se u prevazilaženje sadašnje nepodnošljive situacije za stanovnike Nikšića, koji su izloženi kontinuiranom trovanju, uključi i većinski vlasnik i rukovodstvo fabrike, upornog insistiranja na formiranju radne grupe, koja bi se sastojala od predstavnika Ministarstva turizma i zaštite životne sredine, Ministarstva zdravlja rada i socijalnog staranja, lokalne samouprave, fabrike i nevladinih organizacija koje su pokrenule građansku inicijativu, a koja bi pratila najavljenju dinamiku rešavanja ekoloških problema u fabrici, sastanaka sa gradonačelnikom Nikšića i predstavnicima Ministarstva turizma i zaštite životne sredine, apela na one koji su potpisali kupoprodajni ugovor da se uključe u javnu debatu i objasne građanima šta je u njemu precizirano, a tiče se ekološkog programa, pozivanja samog vrha Vlade da pomogne u prevazilaženju sadašnje krize, Udruženje građana „OZON“ Nikšić, smatra da ima više nego dovoljno razloga da se u rešavanje najvećeg problema najprostanije opštine u Crnoj Gori uključi i zaštitnik ljudskih prava.

Podrška velikog broja građana, koji su svojim potpisima stali iza napora koalicije nikšićkih nevladinih organizacija Alfa centar, Fors Montenegro, Humanitarac, Društvo mladih ekologa i Udruženja građana „Ozon“ Nikšić, da se ostvari osnovno ljudsko pravo, što nezagađen vazduh svakako jeste, i najave mještana Rubeža da će se iseliti iz svojih kuća i sa svojih imanja, dodatni su razlozi da se gospodin Crnovršanin zainteresuje za ovaj problem, a pogotovo bi to trebalo da se podrazumijeva u prvoj ekološkoj državi na svijetu.

Najnovija dešavanja između rukovodstva Željezare i Prve banke Crne Gore, nijesu dobar signal da će najavljeni vremenski rokovi za rešavanje „crnih tačaka“ u fabrici, biti ispoštovani i predstavljaju realnu opasnost da će građani nastavljati da ispaštaju kako zbog lošeg kupoprodajnog ugovora, tako i zbog nezadovoljstva većinskih vlasnika bankarskim uslugama.

Zato pozivamo ombudsmana da ne dozvoli da građani Nikšića budu žrtve nesporazuma institucija koja nijesu u većinskom vlasništvu države i da u okviru svojih nadležnosti pokrene odgovarajuće procedure kako bi se stvorio što širi front onih koji misle na budućnost Nikšićana i Nikšića.

Za Udruženje građana „OZON“ Nikšić
Direktor
Aleksandar Perović

I KOALICIJA POZVALA OMBUDSMANA DA SE UKLJUČI

Koalicija nikšićkih NVO Alfa centar, Društvo mladih ekologa Nikšić, FORS Montenegro, Humanitarac i Udruženje građana „Ozon“ Nikšić, takođe je pozvala crnogorskog ombudsmana da reaguje zbog ugrožavanja ljudskih prava Nikšićana, prouzrokovanim štetnim dejstvima rada Željezare AD. Do zaključivanja ovog broja, iz ombudsmanove kancelarije nije bilo odgovora.

ZELENO SRCE

Na kraju svoje prve sezone, u vrijeme kada bi praznično raspoloženje trebalo da podstakne želju za davanjem, „Ekolog“ otvara još jednu namjensku rubriku, simboličnog naziva „Zeleno srce“, u kojoj ćemo pokušati da povežemo one kojima je pomoć neophodna, sa onima koji su u mogućnosti i koji žele da pomognu. Urađen je i logo, kako bi se obezbijedila medijska prepoznatljivost, a planirano je i uključivanje drugih

organizacija u ovu inicijativu.

U ovom broju upoznaćemo vas sa slučajevima troje mladih osoba, za koje smo i sami saznali preko kolega iz medija, kojima je pomoć svih nas veoma potrebna.

Mitar Jojić, 13-godišnji dječak, iz Siriga, pokraj Novog Sada, na porođaju je doživio povredu (izliv krvi na mozak), što za posledicu ima dijagnozu Cerebralna paraliza. Mitar ne može da hoda, a slabo se služi i rukama. Pošto je do nas stiglo pismo njegove majke Slađane, odlučili smo da ga objavimo u integralnom obliku, kako ne bismo rizikovali da izostavimo nešto što bi, eventualno, prouzrokovalo da naši čitaoci ne osjete istu emociju koju smo i mi imali dok smo ga čitali.

Mnogo poštovani!

Javljam Vam se iz Siriga pokraj Novog Sada.

Zovem se Slađana i majka sam dečaka Mitra koji sada ima 13 godina.

Razlog zbog koga Vam se javljam jeste molba da pročitate ovo naše pismo, razumete nas i ako možete pomognete nam!

Mitar je dete koje je na porođaju greškom nesavesnih doktora doživio povredu, t.j. izliv krvi na mozak, što sada za posledicu ima dijagnozu CEREBRALNA PARALIZA, t.j. Mitar ne može da hoda, a i rukicama se slabo služi.

Moj sin i ja nažalost živimo sami jer nas je Mitrov otac napustio kada je Mitar imao svega 20 dana.

Mitar je izuzetno pametno dete, psihički očuvano, ali situacija u našoj zemlji nam donosi mnoge probleme.

Mogućnost lečenja kod nas je skoro nemoguća, jer ne postoji adekvatna ustanova u kojoj su posvećeni takvoj deci, takođe ne postoji odgovarajuća škola za takvu decu i umesto da se neka institucija pobrine oko organizovanja i rada sa takvom decom, nas roditelje savetuju da ih ostavimo u neki od domova, što sam ja kategorički odbila jer je Mitar moj jedini sin i BOG mi ga je dao i ja ću se boriti za njegovo zdravlje do kraja mog života.

Takođe su nam skoro nemoguća lečenja u nekim od banja jer je socijalno vrlo rigorozno, odnosno skoro i nedozvoljava banjska lečenja, a nabavka kolica za decu sa invaliditetom je svake 5 godine i to su uglavnom vrlo teška kolica, nepraktična i dosta loša i skoro nemoguća za transport prilikom putovanja.

Pošto sam ja samohrana majka i materijalne prilike su nam izuzetno loše, a pored svih obaveza i problema Mitar mora svakih 6 meseci da primi po dve injekcije DYSPOORT-a, koje služe za sprečavanje grčenja mišića, odnosno sprečava se skraćenje tetiva i ujedno se sprečava stradanje kukova.

Injekcije DYSPOORT-a su dosta skupe, svaka od njih iznosi oko 350 eura.

Naša besparica nas je dovela u situaciju da smo morali da preskočimo dve terapije sa injekcijama DYSPOORT, što je dovelo do pogoršanja Mitrovog stanja i došlo je do skraćenja tetiva, kako na rukama, tako i na nogicama, pa je sada neophodna hiruška intervencija.

Da bi izbegli naporne i veoma bolne operacije Mitru su urađene analize i ustanovljeno je da mogu operacije da se urade u ČUPRIJI, gde dolaze Ruski doktori iz Tule i operacije vrše laserom i dete već treći dan ide kući sa vidljivim poboljšanjima.

Mitar je u decembru 2007 godine prvi put operisan, zahvaljujući ljudima plemenitog srca, u Čupriji od strane Ruskih doktora i rezultati su na našu veliku radost bili vidljivi odmah posle same operacije!

Mitru su na intervenciji rađene obe nogice, desna ruka i krvotok u očima! Tetive na nogicama i rukicama su opuštene za oko 80%, a ostalih 20% moramo da postignemo mi sa parafinom i tegovima, jer je zbog skraćenih tetiva došlo do manjeg deformisanja kolena.

Ruski doktori na jednoj intervenciji rade laserom 18 tačaka, ali Mitru je urađena 21 tačka.

Pošto je Mitar više povređen na samom rođenju, Ruski doktori predviđaju da će biti neophodno više intervencija da bi Mitar mogao samostalno da hoda.

Druga intervencija je urađena 01.10.2008. godine i tada su urađene nogice ponovo, da bi efekat opuštanja tetiva bio 100%, operisane su i obe rukice i na njima su tetive opuštene.

I ovom operacijom, t.j. rezultatima, smo zadovoljni, Mitar se mnogo bolje oseća, njegovo zdravstveno stanje je daleko bolje nego pre prve intervencije.

Naše nade da će Mitar moći sam da hoda i da se igra sa svojim drugarima svakog dana su veće i veće i sa tim se budimo svakog dana i mnogo nam je lakše u ovoj našoj borbi za bolje sutra!

Preostaju nam, nadamo se još dve intervencije, da bi Mitrovi i moji životni ciljevi i životni sni najzad bili ispunjeni!

Intervencije koje obavljaju Ruski hirurzi iznose 2.300 eura po intervenciji.

Zato VAS ja ljudski molim da nam pomognete uplaćivanjem neke sume novca na naš račun, što bi nam umogome olakšalo i ovako težak život i omogućilo da Mitar ode na vežbe i neophodne intervencije, da dobije nadu da postoji jos uvek mogućnost za njegovo izlečenje,zahvaljujući dobrim ljudima kao sto ste VI!

Šaljem VAM mnogo Mitrovih nalaza i dokumenata da vidite da mi nismo neki lažovi ili prevaranti, već majka i sin koji veruju u BOGA, mole se BOGU i veruju u dobrotu i ljudsku dušu.

U nadi da ćete shvatiti svu težinu naše situacije i da ćete nam pomoći,
Srdačno VAS pozdravljaju majka Slađana i sin Mitar!

KONTAKTI:

Čomić Slađana i Jojić Mitar

Ul. Fruškogorska 11
Sirig 2124, Srbija

Tel: +381 65 84 90 370
E- mail: scomic@neobee.net
jmitar@neobee.net
Web: www.sladja.4t.com
www.mitar.4t.com
www.mitar.info

DINARSKI RAČUN:

Čomić Slađana

355-5488081-83
Vojvođanska banka AD Novi Sad
Filijala Novi Sad

DEVIZNI RAČUN:

Vojvođanska banka AD Novi Sad
Filijala Novi Sad
SWIFT VBUBRS22
IBAN: RS3535500000301855592
Account: 355-9010019-91-5475-0603901002

Nadamo se da se slažete sa našom odlukom da u originalu objavimo pismo. Ukoliko ste u mogućnosti da pomognete Mitru i Slađani preporučujemo da posjetite i njihove internet stranice. Hvala na razumijevanju.

REDAKCIJA

Milica Đoković, 19-godišnja djevojka iz Bajine bašte, student prve godine Poljoprivrednog fakulteta iz Zemuna, oboljela je od rijetke bolesti srca, dilatacione kardiomiopatije.

Jedino rešenje je transplatacija srca, za koju je potrebno oko 80.000 €.

Milićini drugovi iz škole su prvi počeli sa prikupljanjem sredstava potrebnih za operaciju, a u akciju su se uključili i drugi humani ljudi, pa je do sada sakupljeno oko 35.000 €.

Fudbaleri „Partizana“ su tokom priprema odigrali revijalnu utakmicu sa „Bajinom baštom“, a cjelokupan prihod je bio namjenjen Milici.

Pomozimo Milici da ode na transplataciju u Austriju i dobije novo srce, a njenim roditeljima Dobrili i Milosavu, bratu i sestri Jeleni, koja takođe boluje, u blažem obliku, od iste bolesti, budimo podrška u teškim trenucima za njihovu porodicu.

ZELENO SRCE

Tekući račun na koji se mogu uplatiti sredstva: 160-257-81

Banka Intesa, Bajina bašta

Poziv na broj: 57-102-0000644/0

ZELENO SRCE

Nikola Jović, 7-godišnji slijepi dječak sa Kosova, izbjegao je sa svojim roditeljima u Beograd.

Jovići žive u veoma teškim uslovima i nije im jednostavno da obezbijede adekvatne uslove za Nikoline potrebe.

Svi koji žele da pomognu da se Nikoli omoguće normalni uslovi za život i obrazovanje mogu to uplatom sredstava na žiro račun njegovog oca Gorana:

205-1001549618705-64

NAŠ DOPRINOS

Mr Nikola Perović, Direktor izvoza i uvoza kompanije 13. jul Plantaže, Podgorica, predsjedavajući Savjeta Udruženja građana „OZON“ Nikšić, tokom svog boravka u Beogradu, uplatio je u ime naše organizacije podjednake sume na sva tri računa.

Nadamo se da će naš skromni doprinos pomoći Milici, Nikoli i Mitru i biti inspirativan za kolege iz civilnog sektora da se pridruže ovoj našoj inicijativi, koja ne poznaje granice.

Mi ne sumnjamo u humanost svojih kolega.

Nikoli, Mitru, Milici i njihovim porodicama želimo da u 2009. godini ostvare svoje želje.

APEL BANKAMA

Ujedinjene Nacije su najavile da će se globalna ekonomska kriza odraziti negativno i na humanitarnu pomoć.

Udruženje građana „OZON“ Nikšić apeluje na banke da pronađu mehanizme kako bi se ukinule ili bar smanjile provizije za finansijske transakcije koje imaju humanitarnu namjenu.

U vremenu kada su banke, možda, pod najvećim opterećenjem ovakav potez bi bio pozitivan signal svima da se uvijek može naći način, naravno ako se to stvarno želi, da se pomogne onima kojima zavise od velikodušnosti drugih.

Takav gest pojedinih banaka značio bi i pozitivno diferenciranje u odnosu na njihovu konkurenciju.

OZONE TEAM

Da li znate...?

Pripremila: Tanja Kukobat
Fakultet za primenjenu ekologiju „FUTURA”
Univerzitet Singidunum

...ko je prvi otkrio dužinu solarne godine?

Egipćani su prvi otkrili dužinu solarne godine i definisali je na koristan, praktičan način. Nilsku godinu Egipćani su počeli da koriste još 4241. godine p.n.e. Primitivan i potpuno prirodan egipatski kalendar bio je nilometar – jednostavna vertikalna skala na kojoj je nivo plavljenja bio obeležavan svake godine. Egipćani su vrlo rano ustanovili da dvanaest meseci od po trideset dana mogu da sačine veoma koristan kalendar godišnjih doba ako se na kraju doda po pet dana da bi godina imala 365 dana.

Egipćani su svoju godinu obeležavali pomoću Sirijusa, Pseće zvezde, najsvetlije zvezde na nebu. Jednom godišnje Sirijus je izlazio ne nebu u istoj liniji sa Suncem koje se radja.

Ovaj Sirijusov heliaktički izlazak, do koga je dolazilo svake godine usred bujanja Nila, postao je početak egipatske godine. On je obeležavan svetkovinom od 5 dana kojom su se redom slavili rođendani Ozirisa, njegovog sina Horusa, njegovog zakletog dušmanina Seta, sestre i žene Izis i Setove žene Nefris.

...kod koje životinjske vrste su četvorke uobičajeni broj potomaka?

Oklopnici (Dasypodidae) su po mnogo čemu vrlo neobični. Spadaju u sisare krezubice, zajedno sa mravojedima i lenjivcima. Telo im je prekriveno oklopom od koštanih pločica, poredjanih u poprečne prstenove. Medjutim ono što je stvarno neobično u vezi sa njima je da su ženke sposobne da odlože trudnoću, ukoliko su u tom trenutku uslovi za odgoj potomstva nepovoljni: ako vlada suša, nestašica hrane ili je neki drugi uslov sredine poremećen. Oplođena jajna ćelija će čekati povoljniji trenutak da se počne razvijati, ali ne u jedan, već u četiri embriona. Naime, oklopnici nepogrešivo dobijaju uvek tačno četiri potomka u jednom okotu. Razlog tome je što se jajna ćelija oklopnika uvek odeli na četiri dela pre nego što počne da se razvija.

Četvorke su zabeležene i kod ljudi ali su izuzetno retka pojava. Zabeleženo je da je bračni par Vasiljev, iz Rusije, stupio u više nego plodonosan brak 1725. godine. U sledećih 40 godina oni su dobili četiri puta četvorke, sedam puta trojke i šesnaest pari blizanaca, što je ukupno šezdeset devetoro dece, što je neprevaziđen a brojka zabeležena u istoriji ljudskog roda.

...da kamenje može da raste?

Usled Kulundinske stepe u Altajskom kraju, među mnogim slatkim i slanim jezerima, nalazi se i Malinovo. U tom jezeru raste – kamenje! Raste na najobičniji način: tamo gde ga nije bilo - pojavi se, tamo gde je bilo malo - izrasta u veliko. Stanovnici iz okoline koriste ga kao građevinski materijal. Tajna Malinovog jezera je u hemijskom sastavu vode. Naime, u jezerskoj vodi ima magnezijuma, a voda koja dolazi iz podzemnih izvora bogata je sodom. Hemijskom reakcijom između njih nastaje tvrda masa – kamenje.

...da su starosedeooci Japana bele rase?

Ainu su prastanovnici Japana: bele rase, guste kovrdžave crne kose. O njihovom poreklu se gotovo ništa ne zna, a jezik im nije srodan ni sa jednim drugim jezikom na svetu. Kada su se Japanci, narod žute rase, nastanili na ostrvlju, tamo su zatekli Aine, koje su lako potisli. Starosedeooci su se polako povlačili prema severu, na ostrva Hokaido i Sahelin, gde ih danas ima jedva 20-tak hiljada. Ovi beli Japanci se trude da očuvaju svoj jezik i običaje, muškarci nose gustu bradu i brkove, a da ih ne bi uprljali dok jedu, služe se drvenim štapićima kojim podižu brkove. Odeća im je ručne izrade.

Mladi EKOLOG

SPECIJALNI DODATAK

BROJ 2

EKOLOŠKA SEKCIJA V RAZREDA O.Š. „OLGA GOLOVIĆ“ NIKŠIĆ PRIJATELJI PLANETE

Da bi se razvio pravilan odnos mlađeg školskog uzrasta prema prirodi i van nastave, u O.Š. „Olga Golović“ u Nikšiću, organizovana je EKOLOŠKA SEKCIJA V razreda.

Sekciju vodi Nađa Lalatović, profesor razredne nastave koja učenicima V razreda predaje predmet priroda. Sekcija se održava dva puta mjesečno i broji oko 30 članova.

Godišnjim planom rada sekcije predviđen je niz aktivnosti iz oblasti zaštite, unapređenja životne sredine uključujući i školski prostor, zaštite uslova života, zaštite šuma i parkova, saradnja sa eko-organizacijama i obilježavanje datuma značajnih za ekologiju i zaštitu životne sredine. Rad sekcije se vrši putem RADIONICA u kojima se učenici osjećaju kao mali istraživači i kroz svoju kreativnost proširuju znanja o prirodi.

Učenici su u okviru Dječije

nedelje – Dan ekologije postavili ekološke kutke u učionicama i holovima škole.

Formirane su Eko-patrole (po pet članova) u cilju otkrivanja dobrih i upozoravanja na loše primjere zagađivanja i zaštite životnog okruženja.

Članovi sekcije su izrazili želju da imaju posebne „elemente prepoznavanja“, majice i kačkete sa natpisom PRIJATELJI PLANETE i znakom koji su osmislili, pa će uskoro, posredstvom donacije roditelja, njihova želja biti ostvarena.

Predviđeno je i organizovanje EKO-EKSKURZIJA (posjeta Botaničkoj bašti porodice Kovačević u Grahovu, Etno selu, Biogradskom i Skadarskom jezeru, Lovćenu...).

Nadamo se da će ove naše aktivnosti upozoriti građane o stanju životne sredine u našem okruženju i doprinijeti da shvate važnost zajedničkog djelovanja na očuvanju i zaštiti životne sredine. Zato im preporučujemo budite i Vi zajedno sa nama PRIJATELJI PLANETE.

PORUKE I RADOVI MLADIH EKOLOGA

EKOLOZI

Ekolozi poštuju prirodnu sredinu,
čuvaju je, štite i o njoj se brinu.
Kada se neko pojavi, ko za to ne mari,
ekolog mu pokaže kako stoje stvari.
Sačuvaš li prirodu, ovo dobro shvati,
ona biće zahvalna, dobrim će da vrati.

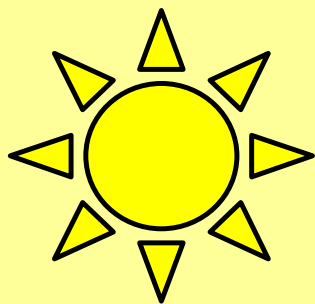
EKOLOŠKA PJESMA

Potok žubori, nebo blista,
pred nama se šareni livada čista.

Hor veselih ptica u malom gaju
vedri nam lica u zelenom raju.

„Da nam bude čisto”-
poručujemo i mi djeca
jer radost i zdravlje
su naša najveća sreća.

Sunčevi zraci obasjavaju
planine i more
EKOLOŠKE CRNE GORE.

S U N C E

Kada zora zarudi
tad se Sunce javlja.
Donosi nam svjetlost
što nas obasjava.

Da nam nema Sunca
ne bi bilo ni nas,
za sav živi svijet
ono znači spas.

Svi se Suncu raduju
i djeca i ljudi,
životinje i biljke
- sve nas ono budi.

EKOLOGIJA

„Upomoć” - alarma zvono zvonik
kako sada stvar stoji,
moguće je da planeta naša
posljednje dane broji.

Nauka postoji jedna.
Zapamti –EKOLOGIJA se zove-
stvorena da čuva Zemlju
i njene čiste, zelene snove.

Umivajmo planetu Zemlju
kao što dijete umiva mati,
jer prljava Zemlja
boluje i užasno pati.

Kad vidiš dječicu u šumi
da cvijeće i drveće sade
ne zastaj u čudu, već pomoz,
jer to EKOLOZI rade.

Od srca ja se molim
nek' pomoć od svih doleti-
neka EKOLOZI budu
jedina vojska na planeti.

Ne tuguj Zemljo naša,
ne boj se budućnosti sive,
jer radosna sudbina te čeka
sve dok EKOLOZI žive.

POMOZIMO PLANETI ZEMLJI

Postoji jedna planeta Zemlja
na beskrajnom nebeskom svodu.
Ona je kolijevka i dragi dom
čitavom ljudskom rodu.

U dimu, prašini i smogu
guši se, ne može da diše.
Padaju kisjele kiše,
a ona nečujno moli:
„Pomoz, ne mogu više”.

„Ja neću planine puste
ni mrtva plava mora.
Neću da nestanu predivna Tara
i bijela staza Durmitora.

Ja hoću cvrkut ptica,
poj pjetla što budi rujnu zoru.
Neću prljave rijeke
i mračnu pustu goru.

Ja hoću šumu sa medvjedom
što sniva zimske snove,
liju, vuka i jelena
što snažnom rikom košutu zovu.

Hoću djecu bosonogu
što cvjetene liveđe gaze
i srećne hoću majke
što veselu djecu paze.”

Zato ljudski rode,
oslušni glas dječijeg hora
„Voljenoj majci Zemlji-
hitno se pomoći mora!”

PRIRODA

Priroda je moć velika.
Puna je tajni i ljubavi-
zato treba naučiti čovjeka
da je sačuva i odbrani.

Priroda treba da zablista,
a ne da je čovjek gazi.
Zato ti nju mazi
- da te ne pregazi.

Prirode su zakoni moćni
sadrže snažnu jasnoću.
Svi nam oni preporučuju-
vrijeme je da mislimo na **ČISTOĆU!**

IMPRESSUM

elekt@onski bilten EKOLOG

Godina I Broj 10 • Decembar 2008 ISSN 1800-7031

Osnivač i izdavač:
Udruženje građana „OZON“ Nikšić

Za osnivača i izdavača, glavni i odgovorni urednik:
Aleksandar Perović

Redakcija:
mr Radoš Đurović, Aleksandar Perović

Savjet biltena:
mr Nikola Perović

Kompjuterska priprema:
OZONE team

Tiraž:
Neograničen

Distribucija:
Besplatna, elektronskom poštom

Adresa redakcije:
Ul. Beogradska S6-A
81 400 Nikšić, Crna Gora

Telefon: +382 (0) 67 657 279

E-mail: bilten.ekolog@gmail.com

IZVORI INFORMACIJA

› Centar za građansko obrazovanje
www.cgo-cce.org

› Šimon A. Đarmati, Dragan S. Veselinović, Ivan A. Gržetić, Dragan A. Marković

ŽIVOTNA SREDINA I NJENA ZAŠTITA, Beograd 2006

www.futura.edu.rs

› www.sertifikacija.com

› sr.wikipedia.org

› Revija UNO

www.revijauno.co.rs

› Vesti

www.vesti.de

› Politikin zabavnik

www.politikin-zabavnik.co.yu

POŠTUJMO AUTORSKA PRAVA

U 2008. GODINI
BILTEN SU PODRŽALI

Crna Gora

Ministarstvo turizma i zaštite životne sredine

BOGBOG
НИКШИЋ

Molimo vas da ne štampate e-bilten „Ekolog“, ukoliko to nije zaista neophodno, i tako podržite kampanju Udruženja građana „OZON“ Nikšić „SAČUVAJMO NAŠE ŠUME“. Unaprijed hvala.

Redakcija

SREĆNI NOVOGODIŠNJI
I
BOŽIĆNI PRAZNICI

OZONE TEAM